

Samir Amin: Det reaktionära blocket i Egypten

[Utdrag ur "2011: An Arab Springtime", Monthly Review, 2 juni 2011. På mrzine.monthlyreview.org.]

Precis som under tidigare perioder med ökande kamp står den demokratiska sociala och anti-imperialistiska rörelsen i Egypten mot ett mäktigt reaktionärt block. Detta block kanske kan bestämmas i termer av sin sociala sammansättning (givetvis de ingående klasserna), men det är lika viktigt att definiera det utifrån de medel det har för att ingripa politiskt och det ideologiska språk som tjänar dess politik.

I sociala termer leds det reaktionära blocket av den egyptiska borgarklassen i sin helhet. De former för beroende ackumulation som varit i bruk under de senaste 40 åren gjorde att det uppstod en rik borgarklass, som var de enda som kunde dra fördel av den skamliga ojämlikhet som beledsagade den "globaliserade liberala" modellen. Det är en klass som består av några tiotal tusen personer – inte "upppfinningsrika entreprenörer" som Världsbanken tycker om att kalla dem utan miljonärer och miljardärer som har hemliga överenskommelser med den politiska apparaten att tacka för sina förmögenheter (korruptionen är en organisk del av deras system). Det är en kompradorbourgeois (på det politiska språket i dagens Egypten kallar folk dem "korrumperade parasiter"). De stöder aktivt att Egypten ska införlivas i den nuvarande imperialistiska globaliseringen som en ovillkorlig allierad till USA. Inom sina led räknar denna borgarklass ett flertal militära och polisgeneraler, "civilpersoner" med band till staten och det styrande Nationella demokratiska partiet, som skapades av Nasser och Mubarak, och religiösa personer – hela det muslimska brödraskapets ledning och alla de ledande schejkerna vid Al Azhar-universitetet är "miljardärer". Det finns förvisso fortfarande en borgarklass som består av aktiva små och medelstora entreprenörer. Men de är samtliga offer för det svindlarsystem som kompradorbourgeoisin har upprättat, och begränsas vanligtvis till rollen som underordnade underleverantörer till de lokala monopolägarna som i sig själva bara är drivremmar för de utländska monopolerna. Inom byggnadsindustrin är detta system en allmän regel: de "stora" kniper de statliga kontrakten och lägger sedan ut arbetet på de "små". Den del av borgarklassen som består av verkliga entreprenörer sympatiserar med den demokratiska rörelsen.

Den del av det reaktionära blocket som finns på landsbygden är inte mindre viktig. Den består av de rika bönder som drog störst fördel av Nassers jordreform och ersatte den tidigare klassen av välbärgade godsägare. Jordbrukskooperativen som upprättades av Nassers regim omfattade både rika bönder och fattigbönder, så de fungerade främst till de rikas fördel. Men regimen vidtog också åtgärder som begränsade möjligheterna att utnyttja fattigbönderna. När Sadat och Mubarak på Världsbankens inrådan övergav dessa åtgärder, tog de rika på landsbygden itu med att påskynda avlägsnandet av fattigbönderna. I det moderna Egypten har de rika på landsbygden alltid utgjort en reaktionär klass, nu mer än någonsin. De är också de viktigaste främjarna av det konservativa islam på landsbygden, och genom sina nära (ofta familje-) band till statstjänstemännen och de religiösa apparaterna (i Egypten har Al Azhar-universitetet en ställning som motsvarar en organiserad muslimsk kyrka) dominerar de samhällslivet på landsbygden. Dessutom härstammar en stor del av medelklasserna i städerna (i synnerhet armé- och polisofficerare men också teknokrater och akademiskt utbildade inom hälso- och den juridiska sektorn) direkt från de rika på landsbygden.

Detta reaktionär block har till sin hjälp starka politiska verktyg: de militära och polisstyrkorna, de statliga institutionerna, det privilegierade politiska partiet (det vill säga i själva verket ett enda parti – det Nationella demokratiska partiet som bildades av Sadat), den religiösa apparaten (Al Azhar) och de politiska islamska grupperna (muslimska brödraskapet och salafisterna*). USA:s militära

* **Salafister** är en bokstavstroende riktning inom den sunnitiska grenen av islam, som vill gå tillbaka till religionen

stöd till den egyptiska armén (omkring 1,5 miljarder dollar årligen) var aldrig tänkt att stärka landets försvarsförmåga. Tvärtom var hjälpen ämnad att tillintetgöra det hot som den systematiska korrruptionen utgjorde mot landet, en korrruption som cyniskt nog inte bara var känd utan aktivt uppmuntrades. "Hjälpen" gjorde det möjligt för de högsta befälen att själva ta över viktiga delar av den egyptiska kompradorekonomin, i så stor omfattning att "Militären AB" (*Sharika al geish*) blev en vanlig benämning. De högsta befälhavarna, som själva tog ansvaret för att leda övergången, är således absolut inte "neutrala", trots deras ansträngningar att verka så genom att ta avstånd från förtrycket. Den "civila" regering som de har utsett och som lyder under dem består till största delen av den tidigare regimen mindre bemärkta personer, och den har vidtagit en rad fullständigt reaktionära åtgärder som syftar till att hindra varje radikaliserings rörelse. Bland dessa åtgärder finns en förkastlig antistrejklag (under förevändning att ekonomin ska kunna hämta sig) och en lag som ställer upp allvarliga begränsningar för att bilda politiska partier, i syfte att inskränka valproceduren till riktningar inom det politiska islam (speciellt det muslimska brödraskapet), som tack vare ett systematiskt stöd från den tidigare regimen redan är välorganiserad. Trots allt detta är arméns inställning ändå omöjlig att förutse. Trots korrruptionen bland dess kadrer (de meniga är värnpliktiga, officerarna yrkesanställda) har de nationalistiska stämningarna inte helt försvunnit. Dessutom ogillar armén att den i praktiken har förlorat större delen av sin makt till polisen. Under dessa omständigheter, och genom att rörelsen kraftfullt har visat sin vilja att utesluta armén från landets politiska ledning, är det mycket sannolikt att de högsta befälhavarna i framtiden kommer att försöka hålla sig bakom scenen istället för att ställa upp med egna kandidater i de kommande valen.

Även om det är uppenbart att polisapparaten i likhet med statsapparaten överhuvudtaget (de nya härskarna är samtliga figurer ur den gamla regimen) fortfarande är intakt (man har inte för avsikt att åtala den), så försvann det Nationella demokratiska partiet under stormen och man har beordrat att partiet ska upplösas enligt lag. Men vi kan vara övertygade om att den egyptiska borgarklassen kommer att se till att deras parti kommer att återuppstå under annat eller andra namn.

(Översättning från engelska, Göran Källqvist.)